

הערכת סיכוני בריאות לאוכלוסיית עוטף עזה בעקבות המשבר הסניטרי בעזה

תקציר לכבוד הכנס

על סף דלתנו - המשבר הסניטרי בעזה
והאיום על בריאות הציבור בישראל

ברק חרמש, בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת בן גוריון בנגב
מעין מאיה, בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת תל אביב
פרופ' נדב דוידוביץ', בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת בן גוריון בנגב

פברואר 2019

תוכנית הכנס

בהנחיית מתן צורי, עיתונאי ידיעות אחרונות ו ynet בדרום

- 09:00 < התכנסות ורישום
- 09:30 < דברי פתיחה:
ד"ר זהר מור - ראש החוג לבריאות הציבור, המכללה האקדמית אשקלון
עו"ד גדעון ברומברג - מנכ"ל ישראלי אקופיס מזה"ת
- 09:45 < הצגת דו"ח "הערכת סיכוני בריאות לאוכלוסיית עוטף עזה
בעקבות המשבר הסיטרי בעזה"
פרופ' נדב דוידוביץ' - בית הספר לבריאות הציבור, אוניברסיטת בן גוריון בנגב
- 10:10 < סקירה בטחונית - מדינית
אלוף במיל' גיורא איילנד - ראש המועצה לביטחון לאומי לשעבר.
- 10:30 < פאנל חברי כנסת וראשי ערים:
אלון דויד - ראש העיר שדרות
אופיר ליבשטיין - ראש המועצה האזורית שער הנגב
גדי ירקוני - ראש המועצה האזורית אשכול
- 11:45 < פאנל מומחים בהשתתפות:
ד"ר ג'ק סילברמן - המכון לחקר ימים ואגמים
דפנה זעירא - לשכת הבריאות מחוז אשקלון
ד"ר איזבלה קרקיס - המכללה האקדמית אשקלון
ד"ר אסתי וינטר - אוניברסיטת בן גוריון בנגב
- 12:45 < סיכום

הערכת סיכוני בריאות לאוכלוסיית עוטף עזה בעקבות המשבר הסיניטרי בעזה

תקציר לכבוד הכנס

"על סף דלתנו - המשבר הסיניטרי בעזה והאיום על בריאות הציבור בישראל"

ברק חרמש, בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת בן גוריון בנגב
מעין מאיה, בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת תל אביב
פרופ' נדב דוידוביץ', בית הספר לבריאות הציבור אוניברסיטת בן גוריון בנגב

תשתיות החשמל, המים והסיניטציה ברצועת עזה עומדות בפני קריסה שתפגע בבריאות הציבור של תושבי עזה, וגם תשפיע בדרכים רבות על האוכלוסייה בישראל. בכנס זה, אשר אורגן ביוזמת ארגון אקופיס מזה"ת, יוצגו ממצאים ראשוניים מתוך מחקר הערכת סיכונים, במטרה לאמוד את ההשפעות הבריאותיות בטווח הזמן המיידי והרחוק על האוכלוסייה בישראל ובמיוחד ביישובי עוטף עזה, כתוצאה מהמצב הסיניטרי-בריאותי-סביבתי ברצועת עזה.

הערכת הסיכונים שהתבצעה כללה מיפוי של חשיפות שונות להשפעות בריאותיות שליליות, כגון זיהום מקורות מים, זיהום האוויר, התפשטות מחלות זיהומיות ופגיעה בבריאות הנפש. הוגדרו האוכלוסיות השונות בישראל בסיכון לפגיעה מחשיפות אלה, ולאחר מכן נעשתה סקירת ספרות מדעית שיטתית, עיון בדו"חות של גופים ישראליים ובינלאומיים וראיונות עם מומחים בכדי להעריך את הסיכון הבריאותי.

הדו"ח מציג תחילה סקירה של מצב תשתיות החשמל, המים ומערכת הבריאות ברצועת עזה, בכדי להבין את הסוגיות העומדות על הפרק ובכדי להכיר את הערכות הגופים הבינלאומיים בנוגע למגמות העתידיות.

לאור מצב זה, הדו"ח מציג ארבע השפעות שונות על בריאות הציבור בישראל:

- 1. התשתיות הרעועות ברצועה** פוגעות במוסדות הבריאות השונים, שעומדים בעצמם בפני קריסה בשל מחסור בצוות רפואי ותרופות. מצב זה מביא חולים רבים מעזה להתאשפז בישראל. הדו"ח מציג נתונים על התפתחותם של פתוגנים עמידים לאנטיביוטיקה בעזה בשל הליקויים הנ"ל. בכל שנה עשרות מקרים של חיידקים עמידים מגיעים לבתי החולים בישראל, מצב חמור הדורש הסתכלות כוללת.
- 2. זיהום מי הים, הנחלים, החופים ומאגרי השתייה בישראל** בעקבות ליקויים בטיפול בשפכים בעזה גרמו בשנים האחרונות להפרעות בפעילותו של מתקן ההתפלה באשקלון ושל חוף הרחצה זיקים, כמו גם של מתקן החדרת מי התהום שקמה. מחקרים על זיהום מי הים הראו כי פתוגנים צואתיים הנישאים מכיוון עזה בזרמים צפוניים לכיוון ישראל, עלולים להשפיע על איכות המים אפילו עד אזור אשדוד. כמו כן, הזיהום באזור נחל שקמה עלול להביא להגברה במחלת קדחת הנילוס המערבי המועברת לבני אדם באמצעות יתושים הדוגרים בנחלים.
- 3. זיהום האוויר.** הלחימה בשנה האחרונה בגבול עם רצועת עזה התאפיינה בהבערה של צמיגים ואף בשליחתם של עפיפוני תבערה, שהציתו שטחים חקלאיים רבים באזור עוטף עזה. לפי נתוני המשרד להגנת הסביבה נגרם זיהום אוויר כבד. בדו"ח מוצגים נתונים ראשוניים לגבי רמות הזיהום בתקופת "עפיפוני התבערה" ביחס לתקופה המקבילה בשנה שלפניה, וכמו כן נציג מחקרים המתבצעים בימים אלה המנסים לבדוק את השפעת הזיהום האוויר מאזור הגבול על מחלות של דרכי הנשימה ומחלות כלי דם של תושבי העוטף. כמו כן, נציין כי גם באופן שגרתי, ללא קשר לתקופת הלחימה האחרונה, מצב תשתיות סילוק הפסולת בעזה גורם למפגעי ריח וזיהום אוויר בשל שריפת פסולת במטמנות הרבות הקרובות לגדר.

4. **פגיעה בבריאות הנפש.** בשל סבבי הלחימה המרובים, יש השפעה משמעותית על בריאותם של תושבי עוטף עזה. הלחימה המתמשכת מעמיקה את העקה הנפשית וגורמת לסימפטומים של הפרעת דחק פוסט-טראומטית (PTSD), בקרב עד כ-43.5% מהנערים תושבי עוטף עזה, יותר מפי ארבעה מאשר באוכלוסייה הכללית בישראל. מחקר שטרם פורסם מראה כי קיים קשר מובהק בין כל אחד מסבבי הלחימה לבין העלייה בכמות הפניות למיון בבית החולים ברזילי בשל הפרעות פסיכיאטריות. בנוסף, החשיפה זו גורמת לנערים להשתמש יותר בחומרים ממכרים כדוגמת מריחואנה ואלכוהול, ולאוכלוסייה הכללית בעוטף לעשן יותר טבק. כתוצאה מההפרעות החוזרות בשגרת החיים, גם השליטה על מחלות מטבוליות כרוניות נפגעת, וכך הודגם כי חולי סוכרת מסוג 2 שולטים פחות על רמת הסוכר שלהם במהלך הלחימה.

בנוסף לסוגי חשיפה אלה, **הדו"ח יציג תרחיש חירום** בו קריסה מוחלטת של תשתיות הסניטציה בעזה תביא לכדי הגירה המונית של תושבי עזה אל מחוץ לרצועה ואל תוך שטח ישראל. מצב זה צריך להילקח בחשבון על ידי מערכת הבריאות בישראל ומערכות נוספות, משום שעלול לגרום להתפרצות של מחלות זיהומיות, כמו גם להשתתפות האוכלוסיות בפעולות אלימות.

לסיכום, המצב הסניטרי-סביבתי-בריאותי הנוכחי בעזה הינו בעל השפעה רב ממדית על אוכלוסיית ישראל. בראייה של בריאות הציבור יש להסתכל על האזור באופן כוללני לטובת כל האוכלוסיות באזור. המשך המצב הקיים הינו בעל סיכונים רבים, ומהווה אתגר שהוא הרבה מעבר למערכות הבריאות ומהווה אתגר אסטרטגי משמעותי הדורש מענה רב תחומי ורב מגזרי.

אקופיס המזרח התיכון **Ecopeace Middle East** - הוא ארגון ייחודי הנמצא בחוד החנית של תנועת השלום הסביבתית. כארגון משולש המפגיש בין אנשי סביבה ירדנים, פלסטינים וישראלים, מטרתנו העיקרית היא קידום המאמצים המשותפים להגנה על המורשת הסביבתית המשותפת שלנו. בכך אנו מבקשים לקדם פיתוח אזורי בר-קיימא וליצור תנאים הכרחיים לשלום בר-קיימא באזורנו. לאקופיס משרדים בעמאן, ברמאללה ובתל-אביב.

לקבלת מידע נוסף על אקופיס
ולהורדת כל אחד מהפרסומים שלנו, בקרו בכתובת:
www.ecopeaceme.org

Amman Office
P.O. Box 9341
Amman 11191 Jordan

Ramallah Office
Louise Building, Ras Al Tahouneh St.,
Al Bireh, Palestine

Tel Aviv Office
90 Begin Road
Tel Aviv 67138 Israel

E-mail: info@ecopeaceme.org